

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1453/2506

นายประชุม ธรรมหทัยโจทก์ นายจรินทร์ เดชอุดมจำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 1355, ป.พ.พ. มาตรา 1157, ป.วิ.พ. มาตรา 150

ย่อ / หลักกฎหมาย

โจทก์จำเลยเข้าหุ้นส่วนทำไม้เพื่อค้าขายเอากำไรแบ่งปันกัน โดยตกลงกันว่า ทำไม้เสร็จเมื่อใด ก็มีการคิดบัญชีต้นทุนกำไรกัน ลักษณะของหุ้นส่วนเช่นนี้ย่อมเป็นหุ้นส่วนสามัญชนิดที่สัญญาทำได้ เฉพาะเพื่อกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว เมื่อเสร็จการนั้นแล้ว หุ้นส่วนรายนั้นก็ย่อมเลิกกันไปในตัว ดังความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1055 (3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ อีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อทำไม้รายใดเสร็จไปแล้ว หุ้นส่วนในการทำไม้รายนั้นก็ย่อมเลิกกันและมีการคิดบัญชีต้นทุนกำไรกันตามที่ตกลงกันไว้เป็นเฉพาะราย ๆ ไป โจทก์จำเลยพิพาทกันเรื่องเงินหุ้นส่วนในชั้นคิดบัญชี แต่โจทก์เสนอข้อพิพาทต่อศาลอย่างคดีไม่มีหุ้นทรัพย์เสียค่าขึ้นศาลมา 50 บาท โดยขอให้ศาลสั่งให้เลิกหุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยและชำระบัญชีทั้ง ๆ ที่หุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยได้เลิกกันและได้มีการคิดบัญชีกันตามที่ตกลงกันแล้ว ก็ไม่มีเหตุที่ศาลจะต้องสั่งให้เลิกหุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลย และให้มีการชำระบัญชีกันอีกตามที่โจทก์ขอมา และไม่ชอบที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นข้อพิพาทที่ได้เถียงกันในชั้นคิดบัญชียื่นให้ได้ด้วย เพราะโจทก์มิได้เสนอข้อพิพาทอย่างคดีมีหุ้นทรัพย์ประกอบกับคำขอท้ายฟ้องก็ได้ขอบังคับในเรื่องเงินหุ้นส่วนที่พิพาทนั้นด้วย

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์จำเลยเข้าหุ้นส่วนทำไม้เพื่อค้าขายเอากำไรแบ่งปันกันเริ่มตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๑ โดยร่วมกันจัดการและช่วยกันลงทุนทำไม้เสร็จเมื่อใดก็มีการคิดบัญชีต้นทุนกำไรกัน การเข้าหุ้นระหว่างโจทก์จำเลยมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามกฎหมาย จนกระทั่งปลายปี พ.ศ.๒๔๙๙ โจทก์จำเลยตกลงกันว่า จะเข้าจัดการทำไม้เช่นที่เคยปฏิบัติมาคนละปี ในปีใดหุ้นส่วนผู้ใดเป็นผู้จัดการ ผู้นั้นต้องจัดหาทุนมาทำให้เองแต่ผู้เดียว หุ้นส่วนอีกผู้หนึ่งถ้าประสงค์จะนำเงินมาร่วมลงทุนด้วย หุ้นส่วนผู้จัดการก็จะคิดดอกเบี้ย ให้ร้อยละ ๒ ต่อเดือน ส่วนในการแบ่งกำไร ขาดทุนกันนั้นให้หักค่าดอกเบี้ย ๒ % ต่อเดือนจากต้นทุนทั้งหมดเสียก่อน แล้วจึงแบ่งผลกำไรหรือขาดทุนคนละครึ่ง ฯลฯ ในปี พ.ศ.๒๕๐๑ จำเลยทำไม้ยาง ต่าบล ลาดยาว ได้จำนวน ๓๗๑ ท่อน ราคา ๖ แสนบาทเศษ โจทก์ขอคิดบัญชีกับจำเลย เพื่อแบ่งปันกำไรกันเช่นที่เคยปฏิบัติมา และได้ตกลงยอมรับแบ่งไม้คนละครึ่งเป็นการเสร็จสิ้นแล้ว แต่ในการคิดบัญชีครั้งนี้ จำเลยไม่ยอมรับทราบเงินค่าขายไม้ยางซึ่งบริษัทโรงเลื่อยจักรเรืองวงศ์ จำกัด จ่ายเช็คไม่มีเงินจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท อีกทั้งปฏิเสธหุ้นไม้สักจำนวน ๓๙ รายซึ่งโจทก์ลงทุนไม้จำเลยซื้อสิทธิการได้ไม้สักจากข้าราชการรายละ ๘๐ บาท ว่ามิใช่เป็นไม้ที่โจทก์ได้ออกเงินลงทุนให้ทั้งหมด คงรับว่ามีเพียง ๙ รายเท่านั้นที่เป็นเงินที่โจทก์ออกให้ไปลงทุน และไม่ยอมแบ่งปันกำไรให้โจทก์ครึ่งหนึ่งตามข้อตกลงและตามความจริง โดยจำเลยทำบัญชีเท็จแสดงรายจ่ายเกินความจำเป็น พฤติการณ์ดังกล่าว จำเลยได้ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อหุ้นส่วนโดยล่วงละเมิดข้อตกลงในการแบ่งกำไรจนเห็นได้ว่า กิจการของห้างหุ้นส่วนนี้ขึ้นทำต่อไปก็มีแต่ขาดทุนอย่างเดียว ไม่มีหวังกลับฟื้นตัวได้อีก จึง

เหลือวิสัยที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ตามเหตุในมาตรา ๑๐๕๗ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงขอให้ศาลสั่งให้เลิกหุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยทั้งสองและชำระบัญชีโดยตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ชำระบัญชี จำเลยให้การปฏิเสธต่อสู้คดี ชั้นชี้สองสถาน โจทก์จำเลยรับกันว่า การทำไม้ในปี พ.ศ.๒๕๐๐ และ ๒๕๐๑ ได้ทำเสร็จไปแล้ว และได้คิดบัญชีกันเรียบร้อยแล้ว การทำไม้ทั้งสองครั้งนี้ โจทก์จำเลยแถลงว่า เมื่อการเป็นหุ้นส่วนคิดบัญชีเสร็จสิ้นกันไปแล้ว จึงไม่ฟ้องขอให้ศาลสั่งเลิกหรือคิดบัญชีกันอีก ฝ่ายใดมีสิทธิจะเรียกร้องเงินที่ติดค้างอย่างไรจะได้อีกกล่าวกันต่อไป คงเหลือข้ออ้างและโต้เถียงกันในเรื่องรายได้ ๔๐ คิด ซึ่งโจทก์อ้างว่ามีรวม ๓๙ ราย และจำเลยโต้เถียงว่ามีได้เป็นหุ้นส่วน ศาลชั้นต้นกำหนดให้โจทก์นำสืบก่อนในประเด็นที่ได้เถียงกันนั้น ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วฟังว่า โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันว่าไม้ ๓๙ ราย เป็นไม้หุ้นส่วนที่หามาได้ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ คดีนี้โจทก์ฟ้องเลิกหุ้นส่วนและชำระบัญชีไม้ ๓๙ ราย เมื่อปรากฏว่าโจทก์มีหุ้นในไม้เพียง ๙ ราย และไม้คิดบัญชีกันไปแล้ว ก็ไม่มีเหตุที่ศาลจะต้องเลิกหุ้นส่วนและชำระบัญชีไม้ ๙ รายอีก พิพากษาให้ยกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่า ไม้รายพิพาทเป็นของโจทก์จำเลยเข้าหุ้นกัน ๓๘ รายซึ่งยังมีได้คิดบัญชีกัน และเห็นว่าเป็นการเหลือวิสัยที่หุ้นส่วนนี้จะดำรงอยู่ต่อไปได้ตามเหตุในมาตรา ๑๐๕๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้เลิกหุ้นส่วนในการค้าไม้สักระหว่างโจทก์จำเลยทั้งสอง และตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้ชำระบัญชีแย่งเงินหุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยต่อไป จำเลยฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่า ลักษณะหุ้นส่วนของโจทก์จำเลยที่ได้เข้าหุ้นทำไม้เพื่อขายเอากำไรแบ่งปันกันโดยตกลงกันว่าทำไม้เสร็จเมื่อใดก็มีการคิดบัญชีต้นทุนกำไรกันตามที่โจทก์กล่าวมาในฟ้องและตามที่แถลงรับกันมาดังกล่าวข้างต้นนั้น ย่อมเห็นได้ว่า ลักษณะการเข้าหุ้นส่วนของโจทก์จำเลยเช่นนี้ เป็นเรื่องสัญญากันว่า ถ้าทำไม้รายใดเสร็จไปก็ให้มีการคิดบัญชีต้นทุนกำไรสำหรับไม้รายที่ทำเสร็จไปนั้น ดังนั้นหุ้นส่วนการทำไม้ระหว่างโจทก์จำเลยจึงเป็นหุ้นส่วนสามัญชนิดที่สัญญาทำไว้เฉพาะเพื่อกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว เมื่อเสร็จการนั้นแล้ว หุ้นส่วนรายนั้นก็ย่อมเลิกกันไปในตัว ดังความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕๕ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อทำไม้รายใดเสร็จไปแล้ว หุ้นส่วนในการทำไม้รายนั้น ก็ย่อมเลิกกันโดยมีการคิดบัญชีต้นทุนกำไรกันตามที่ตกลงกันไว้เป็นเฉพาะราย ๆ ไป เมื่อหุ้นส่วนการทำไม้ระหว่างโจทก์จำเลยมีลักษณะดังกล่าวมานี้แล้วตามที่โจทก์กล่าวอ้างมาในฟ้อง ฯลฯ นั้น จึงเป็นเรื่องพิพาทโต้เถียงกันในชั้นคิดบัญชีอันเป็นเวลาภายหลังที่ได้ทำไม้เสร็จไปแล้ว กรณีพิพาทกันในชั้นคิดบัญชีนี้ โจทก์ชอบที่จะเสนอข้อพิพาทเป็นคดีมีทุนทรัพย์โดยเสียค่าขึ้นศาลมาตามทุนทรัพย์ที่พิพาทกัน แต่โจทก์กลับ เสนอข้อพิพาทอย่างคดีไม่มีทุนทรัพย์เสียค่าขึ้นศาลมา ๕๐ บาท โดยขอให้ศาลสั่งให้เลิกหุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยและชำระบัญชีทั้ง ๆ ที่หุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยได้เลิกกันและได้มีการคิดบัญชีกันตามที่ตกลงกันดังกล่าวมาแล้ว เมื่อโจทก์เสนอคดีมาในรูปนี้ ก็ไม่มีเหตุที่ศาลจะต้องสั่งให้เลิกหุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยและให้มีการชำระบัญชีกันอีกตามที่โจทก์ขอมา และม่ชอบที่ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นข้อพิพาทที่โต้เถียงกันในชั้นคิดบัญชีนั้นให้ได้ด้วย เพราะโจทก์ มิได้เสนอข้อพิพาทมาอย่างคดีมีทุนทรัพย์ ประกอบกับคำขอท้ายฟ้องก็ได้ขอบังคับให้จำเลยใช้เงินคืน ฉะนั้น การที่ศาลล่างทั้งสองต่างได้วินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่โต้เถียงกันมา จึงไม่ต้องด้วยกระบวนการพิจารณา พิพากษายกคำพิพากษาศาลล่างทั้งสอง โดยให้ยกฟ้องโจทก์ตามนัยดังกล่าว

องค์คณะ

ประวัติ ปัตตพงศ์ · คร้าม สิวายะวิโรจน์ · สำราญ ศิริพันธ์

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://www.thaideka.online/deka/1453/2506>